IDEKASSEN
Ro, trivsel og højere faglighed

MÅNEDSOPGAVER

DECEMBER

Hæfte 3

Læsning · ordleg · vinter · fantasi

Navn: _____

© Idekassen / Opgavekassen

Al kopiering, analogt og digitalt, af dette materiale eller dele deraf er tilladt i henhold til undervisningsinstitutionens aftale med Copydan Tekst & Node. Kopiering, der går ud over begrænsningsreglerne i aftalen med Copydan Tekst & Node, kan alene finde sted efter forudgående aftale med licensgiver. Idekassen udvikler selv tekst og illustrationer samt fremstiller/køber billeder.

1 · Et lys i vinduet

Læs teksten. Du skal arbejde med den på næste side.

FORTÆLLING

Noah havde besluttet, at klassens decemberprojekt var spild af tid. Alle skulle finde på noget, der kunne gøre en andens dag bedre. "Det er bare endnu en opgave," mumlede han, mens han trak lynlåsen op. Ved siden af ham lagde Selma et foldet kort i lommen.

På vejen hjem standsede de foran boligblokken. I et vindue hang en papirstjerne med den ene spids bøjet ned. "Min nabo lånte mig en bog i efteråret. Jeg glemte at sige tak," sagde Selma. Hun viste ham kortet. Der var ingen glimmer på det, kun en tegning af bogen og to linjer med tak.

Da de ringede på, gik der lang tid, før døren blev åbnet. Naboen havde en tekop i hånden. Hun læste kortet uden at sige noget. Noah så på sine støvler. Så rykkede hun en plante i vindueskarmen, så der blev plads til kortet. "Det vil jeg gerne kunne se fra min stol," sagde hun.

Udenfor var det begyndt at sne. Noah havde stadig hænderne dybt i lommerne. "Det tog dig vel fem minutter," sagde han. Selma nikkede. "Måske ti." De gik videre uden at tale. Ved stien opdagede Noah, at nogen havde tabt en indkøbspose. Æbler trillede ud på fortovet.

Han satte tasken fra sig og samlede æblerne op. Da han rejste sig, stod Selma og ventede. "Du kan jo skrive det på dit projektark," sagde hun. Noah trak på skuldrene. "Jeg kan også bare gøre det." Bag dem lyste stjernen i naboens vindue. Den ene spids hang stadig skævt.

Læs teksten igen, hvis du får brug for det, når du svarer på næste side.

© Idekassen / Opgavekassen

2 · Læs mellem linjerne

Find oplysninger i teksten på side 2. Svar med hele sætninger.

1. Hvad mener Noah om decemberprojektet i begyndelsen?

2. Hvad vil Selma sige tak for, og hvordan gør hun det?

3. Hvilken handling viser, at naboen er glad for kortet?

4. Hvad antyder stilheden på vejen om Noah? Begrund dit bud.

5. Hvordan viser slutningen, at Noahs holdning har ændret sig?

6. Hvorfor nævnes den skæve stjerne både midt i og sidst i teksten? Giv et bud.

© Idekassen / Opgavekassen

3 · Ordjagt i december

Find ordene vandret, lodret og diagonalt. De kan også stå baglæns.

Y	Å	B	V	I	N	T	E	R	S	O	L	B	J	I	V	C
J	M	E	F	M	O	S	L	T	G	J	S	Y	T	O	K	D
F	I	T	V	I	N	T	E	R	M	Ø	R	K	E	D	K	Q
M	V	O	Z	V	D	N	L	L	S	G	J	F	I	E	Ø	G
M	C	Z	X	V	Å	A	C	R	U	A	X	J	O	C	Z	N
B	M	L	L	H	G	T	Å	N	E	C	F	Z	K	E	Y	I
F	I	O	D	Å	A	T	F	H	O	D	I	T	G	M	B	R
C	F	R	Æ	Å	O	E	Q	Æ	F	I	N	A	A	B	A	M
L	O	O	M	I	B	F	M	A	L	P	T	E	P	E	T	U
S	J	P	R	S	V	R	F	B	S	L	P	I	L	R	C	K
G	C	S	T	K	M	O	V	T	H	N	E	Ø	D	A	S	S
U	B	E	B	O	E	S	F	I	U	E	E	S	Z	A	K	I
J	J	L	C	L	N	T	H	Ø	D	Y	I	D	S	Z	R	H
F	B	G	Z	D	B	S	T	J	E	R	N	E	R	K	M	T
D	J	U	T	L	A	T	S	Y	R	K	E	N	S	I	A	Å
V	S	F	V	A	E	J	Å	F	R	I	M	Y	Q	M	V	B
I	E	C	S	N	A	R	K	S	Y	L	Z	Q	J	F	D	E

DECEMBER
FUGLESPOR
STJERNE
VINTERSOL
SKUMRING
VINTERMØRKE
TRADITION
SNEDRIVE
NATTEFROST
KALENDER
ISKOLD
LUCIA
LYSKRANS
FÆLLESSKAB
SNEKRYSTAL

Sæt et lille kryds ved ordene, efterhånden som du finder dem.

© Idekassen / Opgavekassen

4 · Bogstaver i vinterrod

Flyt rundt på alle bogstaverne. Brug ledetråden til at finde ordet.

GKUIMSNR — Tiden, hvor dagslyset svinder.

TITRAINOD — En skik, som gentages gennem tiden.

RVSNEIDE — En bunke sne, som vinden har samlet.

ELEDARNK — Hjælper dig med at holde styr på datoer.

LKESLSBFÆA — At høre sammen med andre.

SKYSNALR — En krans med lys.

TSLIERVON — Sol på en dag i den kolde årstid.

OANKETM — At tage hensyn og tænke sig om.

TSTFNEAROT — Temperatur under nul om natten.

SESALTYNRK — En lille isfigur, der kan indgå i sne.

© Idekassen / Opgavekassen

5 · Decemberkrydsord

Læs ledetrådene. Skriv ét bogstav i hvert felt.

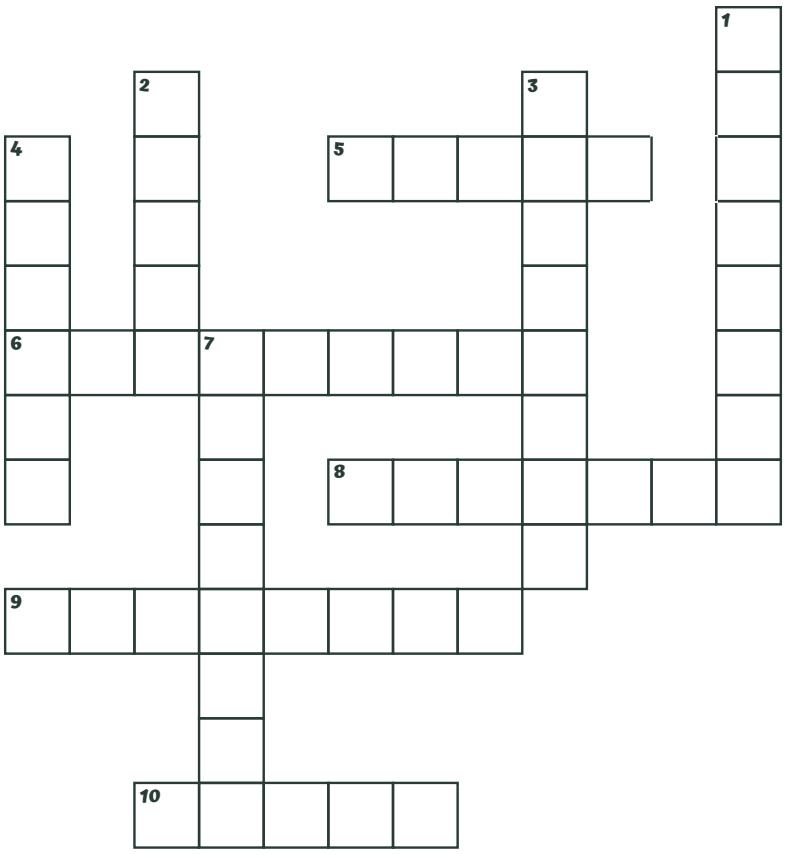

Vandret

5. Varm drik med chokoladesmag. (5)

6. En skik, der gentages gennem tiden. (9)

8. Den kan ses på nattehimlen. (7)

9. Overgangen fra dagslys til mørke. (8)

10. Temperatur under nul grader. (5)

Lodret

1. Sne, som vinden har samlet i en bunke. (8)

2. Tradition med sang og lys den 13. december. (5)

3. Den viser årets datoer. (8)

4. Beklædning til hænderne. (6)

7. Årets tolvte måned. (8)

© Idekassen / Opgavekassen

6 · Navneord (substantiver) i vintertøj

Bøj navneordene. Første række er et eksempel.

En / et	Den / det	Flere	Alle
et menneske	mennesket	mennesker	menneskene
en hånd			
et barn			
en bog			
et lys			
en nat			
et øje			
en mand			

Vælg ét ord fra tabellen, og brug det i en hel sætning.

© Idekassen / Opgavekassen

7 · I dag, i går og før

Bøj udsagnsordene (verber). Første række er et eksempel.

Navneform	Nutid	Datid	Førnutid
at finde	finder	fandt	har fundet
at bære			
at synge			
at skrive			
at fryse			
at vælge			
at hjælpe			
at tænde			

Skriv en sætning med et af ordene i datid.

© Idekassen / Opgavekassen

8 · Gradbøj tillægsord (adjektiver)

Gradbøj ordene. Første række er et eksempel.

Grundform	Højere grad	Højeste grad
tung	tungere	tungest
god		
dårlig		
lang		
gammel		
ung		
stor		
kold		

Vælg ét ord fra tabellen, og brug det i en hel sætning.

© Idekassen / Opgavekassen

9 · Find antonymer

Antonymer er ord med modsat betydning. Brug hvert svarord én gang.

mørk · sparsom · stille · privat · nærig · varig · fjern · bange · indviklet · forskellig

1. enkel _____
2. støjende _____
3. midlertidig _____
4. modig _____
5. rigelig _____
6. lys _____
7. ens _____
8. gavmild _____
9. offentlig _____
10. nær _____

Skriv en sætning med to ord, der er antonymer.

_____

_____

© Idekassen / Opgavekassen

10 · Lucia i december

Læs teksten. Du skal arbejde med den på næste side.

FAGTEKST

Den 13. december forbindes i dag med luciaoptog, hvide dragter og sang. Mange optog har en person forrest med en lyskrans. Andre deltagere bærer lys, og nogle steder er stjernedrenge med. Optogene kan have forskellige udtryk.

Det nutidige optog er især udviklet i Sverige. Men luciafejringen har flere historiske rødder. Navnet forbindes med den kristne helgen Lucia, mens andre dele af traditionen hænger sammen med ældre forestillinger om vinterens mørke.

En tradition er derfor ikke nødvendigvis en uændret opskrift fra fortiden. Skikke kan blive blandet og få nyt indhold. Når en skole vælger sange, deltagere og måde at gå på, er den også med til at forme sin egen luciafejring.

Skriv tre nøgleord, der hjælper dig med at huske teksten.

_____	_____	_____

Læs teksten igen, hvis du får brug for det, når du svarer på næste side.

© Idekassen / Opgavekassen

11 · Lys, sang og tradition

Brug teksten på side 11, og skriv med dine egne ord.

1. Hvilke træk forbinder mange med et luciaoptog i dag?

2. Hvorfor har luciafejringen ifølge teksten flere historiske rødder?

3. Forklar med dine egne ord, hvad en tradition er.

4. Hvordan kan en skole være med til at udvikle en tradition?

Skab en tradition

Foreslå en decembertradition, hvor alle i klassen kan være med. Beskriv idéen, og forklar, hvad den skal styrke.

© Idekassen / Opgavekassen

12 · Farver på ordklasserne

Farvelæg hvert felt efter ordklassen. Brug lyse farver, så ordene kan læses.

Navneord (substantiver): Blå

Udsagnsord (verber): Grøn

Tillægsord (adjektiver): Gul

Forholdsord (præpositioner): Rød

forandrer	synger	tradition	venlig
nysgerrig	fællesskab	over	skumring
stjerne	gennem	iskold	klar
mørk	under	tænder	undersøger
mellem	ved	vælger	vinter
uden	tålmodig	samler	krans

Vælg to ord, og brug dem i hver sin sætning.

© Idekassen / Opgavekassen

13 · Sprogdetektiven

Sæt ring om det rigtige ord, og skriv det i sætningen.

1. ligge / lægge

Jeg vil _____ vanterne på bænken.

2. ligger / lægger

Bogen _____ i min taske.

3. nogen / noget

Er der _____ elever i skolegården?

4. hans / sin

Noah tager _____ egen jakke på.

5. og / at

Vi prøver _____ finde sporene.

6. for / får

Vi går ind, _____ det er koldt.

7. været / værd

Vi har _____ ude i sneen.

8. vist / vidst

Selma har _____ os sit kort.

Ekstra: Forklar et af dine valg til en anden - eller skriv forklaringen på et ark.

© Idekassen / Opgavekassen

14 · Vinter med sprogbilleder

Saml ord og idéer. Skriv derefter dit eget digt.

Et sprogbillede kan gøre noget velkendt nyt. En sammenligning bruger fx "som": "Sneen ligger som et tæppe." Ved en besjæling får noget ikke-menneskeligt menneskelige træk: "Vinden hvisker."

Min egen sammenligning:

Min egen besjæling:

Skriv 6-8 linjer. Brug dine sprogbilleder og mindst to sanser.

© Idekassen / Opgavekassen

15 · Ordjagt: Det vi giver videre

Find ordene vandret, lodret og diagonalt. De kan også stå baglæns.

S	E	J	K	H	Ø	X	K	N	Å	Ø	E	N	H	X	V	U
O	P	M	Æ	R	K	S	O	M	H	E	D	Å	E	W	E	X
Y	I	D	Å	R	Y	E	G	N	G	K	U	L	Z	T	N	B
V	N	E	S	E	J	T	E	I	S	A	T	N	A	F	L	O
L	T	H	T	D	D	F	K	O	U	N	E	Æ	R	B	I	V
H	U	G	N	A	T	J	X	E	M	A	Z	R	V	I	G	Z
Ø	B	I	Y	O	N	A	E	T	P	T	E	Æ	C	Æ	H	V
G	A	D	S	N	X	T	K	B	J	S	A	S	P	C	E	K
K	K	O	G	N	J	D	L	N	R	B	E	N	Æ	E	D	X
V	S	M	E	R	E	V	V	S	E	A	B	R	K	E	E	Q
P	N	L	R	U	P	N	U	B	S	M	M	Æ	F	E	X	P
D	E	Å	R	W	N	K	I	L	F	A	L	A	Å	Y	F	Ø
W	V	T	I	Ø	K	F	Z	N	I	O	Y	I	S	V	F	H
U	Q	N	G	L	X	O	L	Æ	S	O	W	D	G	H	F	I
J	B	L	H	D	E	H	M	O	S	P	L	Æ	J	H	P	Q
T	J	R	E	E	F	T	E	R	T	A	N	K	E	T	E	B
X	Z	N	D	M	X	U	P	L	I	J	E	Z	A	K	Æ	D

OPMÆRKSOMHED
VENLIGHED
TAKNEMLIGHED
FANTASI
HJÆLPSOMHED
SAMARBEJDE
OMTANKE
VENSKAB
NYSGERRIGHED
EFTERTANKE
TÅLMODIGHED
RESPEKT

Sæt et lille kryds ved ordene, efterhånden som du finder dem.

© Idekassen / Opgavekassen

16 · Hvordan bliver sne til?

Læs teksten. Du skal arbejde med den på næste side.

FAGTEKST

Sne dannes af iskrystaller i kolde skyer. Krystallerne kan få mange former, blandt andet stjerner og søjler. Temperatur og fugtighed påvirker, hvordan de vokser. Derfor behøver krystaller fra samme sky ikke at se ens ud.

Når krystaller hænger sammen, danner de snefnug. På vej mod jorden kan de møde luft med temperatur lidt over nul grader. Så kan de smelte delvist og lettere klistre sammen til større fnug. Store fnug er altså ikke i sig selv et bevis på særlig streng frost. Man må kende forholdene på vej ned for at forklare sneens udseende.

Tegn to forskellige iskrystaller ud fra tekstens oplysninger.

Læs teksten igen, hvis du får brug for det, når du svarer på næste side.

© Idekassen / Opgavekassen

17 · Tænk over sneen

Brug fagteksten på side 17. Svar med hele sætninger.

1. Hvilke forhold i skyen påvirker iskrystallernes form?

2. Forklar forskellen på en iskrystal og et snefnug.

3. Hvorfor kan snefnug blive større i luft lidt over nul grader?

4. Hvorfor kan man ikke slutte, at store fnug betyder streng frost?

5. Find to ord, der gør teksten til en fagtekst. Forklar det ene.

6. Skriv et kort resumé på to sætninger.

© Idekassen / Opgavekassen

18 · En besked i december

Skriv en kort fiktiv fortælling med begyndelse, midte og slutning.

En person finder en besked på en bænk: "Jeg kunne ikke sige det højt." Skriv en realistisk fortælling, hvor beskeden får betydning. Lad læseren forstå noget gennem handlinger eller replikker. Brug mindst ét sprogbillede. Giv fortællingen en passende titel.

Plan: Hvem? Hvor? Hvad sker der?

Titel:

© Idekassen / Opgavekassen

19 · Læs, tegn og farvelæg

Læs alle punkterne, før du tegner. Brug feltet nederst på siden.

1. Tegn en vinterdag set fra et vindue. Vis både noget tæt på og noget langt væk.
2. Brug kolde farver udenfor og varme farver i vinduet.
3. Tegn mindst to spor efter mennesker eller dyr. Lad et spor skabe nysgerrighed.
4. Giv tegningen en titel, der passer til stemningen. Skriv nederst, hvad læseren skal undre sig over.

Titel og det, man skal undre sig over:

© Idekassen / Opgavekassen